Pobrane z czasopisma Studia Iuridica Lublinensia **http://studiaiuridica.umcs.pl**
Data: 27/11/2026 14:03:27

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

Paweł Daszczuk
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
ORCID: 0000-0002-2399-7224
p.daszczuk@kancelariadsp.pl

Nadawanie klauzuli wykonalności przeciwko wspólnikom spółek osobowych

STRESZCZENIE

Na mocy ustawy z dnia 9 listopada 2018 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. poz. 2385) znowelizowano art. 778[1] ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. 2018, poz. 1360 z późn. zm.) dotyczący nadawania klauzuli wykonalności przeciwko wspólnikom spółek osobowych ponoszących odpowiedzialność bez ograniczenia całym swoim majątkiem za zobowiązania tych spółek. Zmiana ta była konsekwencją wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 października 2017 r. (SK 31/15, Dz.U. 2017, poz. 1883), który stwierdził zakresową niezgodność tego przepisu z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483 z późn. zm.). Celem niniejszego artykułu jest analiza nowego brzmienia art. 778[1] k.p.c. w kontekście ochrony wierzycieli oraz wspólników spółek osobowych.

Słowa kluczowe: prawo spółek; spółki osobowe; klauzula wykonalności; odpowiedzialność cywilna; postępowanie cywilne

WPROWADZENIE

Wspólnicy spółki jawnej odpowiadają za zobowiązania spółki bez ograniczenia całym swoim majątkiem solidarnie z pozostałymi wspólnikami oraz ze spółką[1]. Ta sama zasada dotyczy partnerów spółki partnerskiej oraz komplementariuszy spółki komandytowej i komandytowo-akcyjnej[2]. Jest to odpowiedzialność za zobowiązania odrębnego podmiotu prawa, powstająca *ex lege*[3]. Istnieje ona tak długo, jak odpowiedzialność samej spółki (odpowiedzialność akcesoryjna)[4].

Cechą charakterystyczną odpowiedzialności wspólników spółek osobowych jest subsydiarność. Oznacza ona, że wierzyciel spółki może prowadzić egzekucję z majątku osobistego wspólnika tylko wtedy, gdy egzekucja z majątku spółki okaże się bezskuteczna (art. 31 § 1

[1] Art. 22 § 2 ustawy z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz.U. 2019, poz. 505), dalej: k.s.h.
[2] Art. 22 § 2 k.s.h. w zw. z art. 89 k.s.h., art. 103 § 1 k.s.h. i art. 126 § 1 pkt 1 k.s.h.
[3] Odpowiedzialność subsydiarna obejmuje tylko zobowiązania tzw. zewnętrzne – wobec osób trzecich oraz wobec wspólników występujących ze spółką w stosunkach zewnętrznych, nie dotyczy natomiast zobowiązań tzw. zewnętrznych – wobec wspólników ze stosunku spółki. Zob. K. Kopaczyńska-Pieczniak, [w:] *Kodeks spółek handlowych*, t. 1: *Komentarz do art. 1–150*, red. A. Kidyba, Warszawa 2017, s. 226. Por. wyrok z dnia 8 września 2015 r. (VI ACa 1591/14, LEX nr 1817537), w którym Sąd Apelacyjny w Warszawie stwierdził, że „[z]obowiązaniami spółki, za które ponoszą odpowiedzialność wspólnicy, są te zobowiązania, które spółka może zaciągać w ramach przyznanej jej zdolności (art. 8 k.s.h.), która obejmuje stosunki zewnętrzne między spółką a kontrahentami, tj. zobowiązania wobec wierzycieli niebędących wspólnikami, jak i wobec wierzycieli będących wspólnikami, gdy zobowiązania nie wynikają ze stosunku spółki".
[4] „Brak jest stosunku cywilnego pomiędzy powodem a pozwanymi – wspólnikami. Pozwani wspólnicy występują tu jedynie w charakterze podmiotów odpowiadających za cudzy dług na podstawie delegacji ustawowej zawartej w powołanych powyżej przepisach" (A. Żuk, *Pozywanie spółki jawnej i jej wspólników a właściwość funkcjonalna sądu*, „Prawo Spółek" 2010, nr 7–8, s. 68–71). Por. wyrok WSA w Poznaniu z dnia 27 lutego 2019 r., I SA/Po 704/18, LEX nr 2633435.

Pobrane z czasopisma Studia Iuridica Lublinensia **http://studiaiuridica.umcs.pl**
Data: 27/11/2026 14:03:27
Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

k.s.h.). Nie stanowi to jednak przeszkody do wniesienia powództwa przeciwko wspólnikowi zanim egzekucja z majątku spółki okaże się bezskuteczna (art. 31 § 2 k.s.h.). W pierwszej kolejności wierzyciel ma więc obowiązek prowadzenia egzekucji z majątku spółki. Dopiero w razie jej bezskuteczności możliwa jest egzekucja przeciwko wspólnikowi[5]. Chroni to wspólników przed bezpośrednim kierowaniem roszczeń do ich majątków osobistych.

Na etapie postępowania rozpoznawczego wytoczenie powództwa przeciwko wspólnikowi nie jest uzależnione od zaistnienia jakichkolwiek dodatkowych przesłanek dotyczących odpowiedzialności spółki, w szczególności od jej pozwania czy też bezskuteczności egzekucji z jej majątku[6]. Dopóki jednak egzekucja z majątku spółki nie okaże się bezskuteczna, wierzyciel nie będzie mógł prowadzić egzekucji przeciwko wspólnikowi.

SPOSOBY UZYSKANIA TYTUŁU WYKONAWCZEGO PRZEZ WIERZYCIELA

Istnienie i zakres świadczenia dłużnika stwierdza prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu orzeczenie sądu (referendarza), ugoda zawarta przed sądem, inne orzeczenia, ugody i akty, które z mocy ustawy podlegają wykonaniu w drodze egzekucji sądowej, oraz akty notarialne wskazane w art. 777 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego[7]. Podstawą egzekucji jest natomiast tytuł wykonawczy, tj. tytuł egzekucyjny zaopatrzony w klauzulę wykonalności, chyba że ustawa stanowi inaczej (art. 776 k.p.c.).

Skoro odpowiedzialność wspólnika jest solidarna z pozostałymi wspólnikami i spółką, a bezskuteczność egzekucji nie jest warunkiem pozwania wspólnika, to wierzyciel może uzyskać tytuł egzekucyjny według swojego wyboru: przeciwko spółce i wspólnikowi, wyłącznie przeciwko wspólnikowi albo wyłącznie przeciwko spółce.

W przypadku pozwania wspólnika jednocześnie ze spółką wierzyciel może uzyskać klauzulę wykonalności przeciwko wspólnikowi na podstawie orzeczenia sądu, które zapadło w sprawie, w której wspólnik był stroną, zgodnie z ogólną zasadą, że klauzulę wykonalności nadaje się przeciwko osobie wymienionej w treści tytułu egzekucyjnego[8]. Warunkiem jej nadania będzie jednak wykazanie, że egzekucja z majątku spółki okazała się bezskuteczna.

Innym sposobem uzyskania tytułu wykonawczego jest wystąpienie przez wierzyciela z roszczeniem wyłącznie przeciwko wspólnikowi, bez wcześniejszego pozwania spółki. Ten tryb będzie miał zastosowanie szczególnie w sytuacji, gdy wierzyciel występuje z roszczeniem po tym, jak spółka została wykreślona z rejestru.

Trzeci z możliwych sposobów dochodzenia roszczenia to sytuacja, gdy wierzyciel dysponuje tytułem egzekucyjnym wyłącznie przeciwko spółce jako bezpośrednio zobowiązanej[9]. Nie musi wtedy pozywać wspólnika; wystarczy, że wystąpi o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu wydanemu w stosunku do spółki w uproszczonym trybie na podstawie art. 778^1 zdanie pierwsze k.p.c. Zgodnie z nim tytułowi egzekucyjnemu wydanemu przeciwko spółce jawnej, spółce partnerskiej, spółce komandytowej lub spółce komandyto-

[5] Wyrok SN z dnia 8 maja 2008 r., V CSK 573/07, LEX nr 408478.
[6] K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Pozycja prawna wspólnika spółki jawnej*, Warszawa 2013, s. 502.
[7] Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. 2018, poz. 1360 z późn. zm.), dalej: k.p.c.
[8] K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Pozycja prawna…*, s. 504.
[9] Mowa tu o odpowiedzialności pierwszorzędnej (*primar*). Zob. A. Kidyba, *Prawo handlowe*, Warszawa 2018, s. 284.

Pobrane z czasopisma Studia Iuridica Lublinensia **http://studiaiuridica.umcs.pl**
Data: 27/11/2026 14:03:27
Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

wo-akcyjnej sąd nadaje klauzulę wykonalności przeciwko wspólnikowi ponoszącemu odpowiedzialność bez ograniczenia całym swoim majątkiem za zobowiązania spółki, jeżeli egzekucja przeciwko spółce okaże się bezskuteczna, jak również wtedy, gdy jest oczywiste, że egzekucja ta będzie bezskuteczna. Przepis ten nie stanowi materialnoprawnej podstawy odpowiedzialności wspólnika, lecz jest pewnego rodzaju proceduralnym ułatwieniem, z którego może skorzystać wierzyciel[10]. Jego hipoteza dotyczy wyłącznie sytuacji, gdy tytuł egzekucyjny wydano przeciwko spółce. Jeżeli w treści tytułu wymieniony jest również wspólnik, uzyskanie klauzuli wykonalności przeciwko niemu na tej podstawie jest niedopuszczalne.

POSTĘPOWANIE KLAUZULOWE

Możliwość zastosowania uproszczonego trybu nadawania klauzuli wykonalności (tj. art. 778^1 k.p.c.) nie dotyczy akcjonariuszy spółki komandytowo-akcyjnej, ponieważ nie ponoszą oni odpowiedzialności za jej zobowiązania (art. 126 § 1 pkt 2 w zw. z art. 301 § 5 k.s.h.). Nie dotyczy też komandytariusza, gdyż jego odpowiedzialność jest – w przeciwieństwie do odpowiedzialności wspólnika spółki jawnej, partnera i komplementariusza – ograniczona do wysokości sumy komandytowej (art. 111 k.s.h.). Wierzyciel może prowadzić egzekucję z majątku osobistego komandytariusza tylko wtedy, gdy wartość jego wkładu wniesionego do spółki jest mniejsza niż wysokość sumy komandytowej, a egzekucja z majątku spółki jest bezskuteczna. Gdy komandytariusz wniósł wkład o wartości odpowiadającej co najmniej sumie komandytowej, w ogóle nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania spółki (art. 112 § 1 k.s.h.)[11]. Ustalenie tej okoliczności wymaga jednak przeprowadzenia postępowania dowodowego, wykraczającego poza ograniczony zakres kognicji sądu w postępowaniu klauzulowym.

Z tego samego powodu nie jest możliwe nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu wydanemu wobec spółki z ograniczoną odpowiedzialnością przeciwko członkom jej zarządu, którzy odpowiadają solidarnie za jej zobowiązania. Art. 299 k.s.h. zawiera zamknięty katalog okoliczności, których wykazanie przez członków zarządu wyłącza ich odpowiedzialność. Ich udowodnienie w postępowaniu klauzulowym wykraczałoby poza jego zakres[12].

Podstawowe funkcje postępowania klauzulowego polegają na „ustaleniu, czy dany akt spełnia wymagania zawarte w przepisach ustawy dla określonego rodzaju tytułu egzekucyjnego oraz stwierdzeniu, czy postanowienia aktu nadają się do wykonania w drodze egzekucji sądowej”[13]. W postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności na podstawie art. 778^1 k.p.c.

[10] Por. wyrok TK z dnia 3 października 2017 r., SK 31/15, Dz.U. 2017, poz. 1883, III.7.1.
[11] Wyrok SN z dnia 12 marca 2008 r., I CSK 447/07, LEX nr 494140.
[12] Por. M. Muliński, *Tytuł egzekucyjny przeciwko spółce osobowej podstawą uzyskania klauzuli wykonalności przeciwko jej wspólnikom*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2003, nr 6, s. 32.
[13] Uchwała SN z dnia 28 października 2010 r., III CZP 65/10, LEX nr 610125. Klauzula wykonalności to „akt sądowy, w którym sąd stwierdza, że tytuł egzekucyjny przedstawiony przez wierzyciela nadaje się do wykonania i że prowadzenie egzekucji przeciwko dłużnikowi jest dopuszczalne, oraz nakazuje urzędom i osobom zainteresowanym wykonanie tytułu egzekucyjnego” (K. Flaga-Gieruszyńska, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. A. Zieliński, Warszawa 2017, s. 1376; zob. także: E. Wengerek, *Sądowe postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 1970, s. 142). „Klauzula wykonalności jest deklaratywnym postanowieniem sądu, w którym stwierdzono, że przedstawiony przez wierzyciela akt prawny spełnia kryteria ustawowe przewidziane dla tytułu egzekucyjnego i że dopuszczalne jest wszczęcie właściwego po-

Pobrane z czasopisma Studia Iuridica Lublinensia **http://studiaiuridica.umcs.pl**
Data: 27/11/2026 14:03:27
Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

wierzyciel powinien udowodnić, że dany podmiot był wspólnikiem spółki, gdy istniało zobowiązanie, za które ponosi odpowiedzialność. Zazwyczaj wystarczy przedłożenie sądowi tytułu egzekucyjnego oraz odpisu z rejestru przedsiębiorców. Należy mieć jednak na uwadze, że wpisy w rejestrze przedsiębiorców dotyczące wspólników spółek osobowych mają charakter deklaratoryjny i dane wynikające z rejestru nie muszą się pokrywać ze stanem faktycznym, np. gdy wspólnik zbył ogół praw i obowiązków, a nie dokonano jeszcze wpisu.

Wierzyciel powinien ponadto udowodnić bezskuteczność egzekucji z majątku spółki. Przesłanka ta podlega badaniu na etapie postępowania klauzulowego, a nie rozpoznawczego[14]. Nie ma więc potrzeby zastrzegania w treści tytułu egzekucyjnego, że egzekucja przeciwko wspólnikowi może być prowadzona, jeżeli egzekucja z majątku spółki okaże się bezskuteczna[15]. Sąd nie może jednak nadać klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu wystawionemu przeciwko wspólnikowi, dopóki wierzyciel nie wykaże, że egzekucja z majątku spółki jest bezskuteczna.

Zgodnie z art. 786 § 1 zdanie pierwsze k.p.c. jeżeli wykonanie tytułu egzekucyjnego jest uzależnione od zdarzenia, które udowodnić powinien wierzyciel, sąd nada klauzulę wykonalności po dostarczeniu dowodu tego zdarzenia w formie dokumentu urzędowego lub prywatnego z podpisem urzędowo poświadczonym. Dokumentem potwierdzającym bezskuteczność egzekucji może być postanowienie o umorzeniu postępowania egzekucyjnego przeciwko spółce. Jeżeli spółka została wykreślona z rejestru, wierzyciel powinien przedłożyć sądowi zaświadczenie potwierdzające ten fakt. Skoro uzyskanie tytułu egzekucyjnego przeciwko spółce jest niemożliwe, to jest oczywiste, że egzekucja z majątku spółki okaże się bezskuteczna[16], nie ma już bowiem (i nie będzie) majątku spółki, z którego mogłaby być zrealizowana jej odpowiedzialność[17]. Sam fakt nieistnienia spółki przesądza nie tylko o tym, że nie ma już prawnej i faktycznej możliwości wszczęcia postępowania egzekucyjnego, lecz także o tym, że spółka rozwiązana nie może mieć majątku[18].

MOŻLIWOŚĆ OBRONY PRAW WSPÓLNIKA W POSTĘPOWANIU KLAUZULOWYM

Możliwość nadania klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu wydanemu przeciwko spółce przeciwko wspólnikowi ponoszącemu nieograniczoną odpowiedzialność za zobowiązania wiąże się z konstrukcją spółek osobowych. Wspólnicy tych podmiotów ustawo-

stępowania egzekucyjnego w celu wykonania świadczenia dłużnika z zastosowaniem przymusu państwowego" (P. Telenga, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 2: *Komentarz do art. 730–1217*, red. A. Jakubecki, Warszawa 2017, s. 200).

[14] Wyrok SA w Gdańsku z dnia 28 marca 2014 r., I ACa 752/13, LEX nr 1483711. Jak wskazał P. Telenga, „[p]ogląd ten jest dyskusyjny, ponieważ postępowanie klauzulowe *expressis verbis* nie przewiduje podstawy prawnej do badania bezskuteczności egzekucji w stosunku do tytułu egzekucyjnego wydanego przeciwko wspólnikom" (P. Telenga, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 2, s. 187).

[15] K. Kopaczyńska-Pieczniak, [w:] *Kodeks spółek handlowych*, t. 1, s. 337; wyrok SA w Białymstoku z dnia 26 października 2004 r., I ACa 327/04, LEX nr 143479. Odmiennie: uchwała SN z dnia 28 lutego 2013 r., III CZP 108/12, LEX nr 1365849; wyrok SA w Gdańsku z dnia 28 marca 2014 r., I ACa 752/13, LEX nr 1483711; wyrok SO w Łodzi z dnia 8 listopada 2017 r., XIII Ga 526/17, LEX nr 2420298.

[16] K. Kopaczyńska-Pieczniak, [w:] *Kodeks spółek handlowych*, t. 1, s. 226. Por. A. Kidyba, *Sukcesja praw i obowiązków w związku z likwidacją spółki jawnej. Glosa do wyroku SN z dnia 28.10.2005 r., II CK 275/05 i postanowienia SN z dnia 10.11.2005 r., II CK 320/05*, „Glosa" 2006, nr 4, s. 39–43.

[17] Por. wyrok WSA w Warszawie z dnia 6 kwietnia 2018 r., III SA/Wa 423/18, LEX nr 2547765.

[18] *Ibidem*.

Pobrane z czasopisma Studia Iuridica Lublinensia **http://studiaiuridica.umcs.pl**
Data: 27/11/2026 14:03:27
Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

wych[19] powinni zdawać sobie sprawę z istnienia zobowiązań spółki oraz prowadzenia przeciwko niej postępowania. Mogą przedstawiać w tym postępowaniu zarzuty przysługujące spółce jako osoby uprawnione do jej reprezentacji. Mogą również, działając w imieniu własnym, przystąpić do takiego postępowania jako interwenienci uboczni i przedstawiać zarzuty, które przysługują im osobiście w stosunku do wierzyciela, jako dłużnicy solidarni.

Nieco inaczej kształtuje się sytuacja wspólnika pozbawionego prawa prowadzenia spraw spółki. Ma on ograniczoną możliwość zasięgnięcia informacji o tym, że jakiekolwiek postępowanie wobec spółki jest prowadzone. Ogranicza się ona do korzystania z przysługującego wspólnikowi prawa kontroli, którego nie można ograniczyć (art. 38 § 2 k.s.h.)[20].

Jeżeli jednak wspólnik wystąpi ze spółki (np. wskutek wypowiedzenia bądź zbycia ogółu praw i obowiązków), traci wpływ na jej funkcjonowanie. Jest praktycznie pozbawiony możliwości dowiedzenia się o procesie toczącym się wobec spółki[21]. Nie może więc przystąpić do niego jako interwenient uboczny i przedstawić wierzycielowi zarzutów przysługujących spółce czy też zarzutów przysługujących jemu osobiście.

W tej sytuacji wierzyciel uzyska tytuł wykonawczy przeciwko spółce, a następnie – bez udziału byłego wspólnika – klauzulę wykonalności także przeciwko niemu na podstawie art. 778[1] k.p.c. Nie ma przy tym znaczenia, czy spółka prowadziła proces wadliwie[22] (np. nie odbierała korespondencji, składała środki odwoławcze po terminie) czy też tytuł opiera się na uznaniu powództwa. Po wydaniu tytułu egzekucyjnego wobec spółki przez sąd wspólnik nie ma już możliwości obrony swoich praw.

Wybór sposobu dochodzenia roszczenia przez wierzyciela ma więc istotne znaczenie dla wspólników. Wyrok wydany przeciwko spółce osobowej ma rozszerzoną prawomocność materialną w stosunku do jej wspólników, choć nie ma on w stosunku do nich powagi rzeczy osądzonej[23]. Rozszerzona prawomocność stanowi istotne odstępstwo od zasady rządzącej odpowiedzialnością dłużników solidarnych, zgodnie z którą wyrok wydany przeciwko jed-

[19] Pojęciem „podmiot ustawowy" posługuję się za A. Kidybą (*Prawo…*, s. 171). W literaturze używa się również innych określeń, m.in. „osoba ustawowa" (tak J. Frąckowiak, *Instytucje prawa handlowego w kodeksie cywilnym*, „Rejent" 2003, nr 6, s. 29; idem, *Jednostka organizacyjna jako substrat osoby prawnej i ustawowej*, [w:] *Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa Profesora Maksymiliana Pazdana*, red. W. Popiołek, L. Ogiegło, M. Szpunar, Kraków 2005, s. 899–890, 912–913; idem, *Trzecia kategoria osób w prawie spółek – zbędna mistyfikacja czy krok w dobrym kierunku*, [w:] *Instytucje prawa handlowego w przyszłym kodeksie cywilnym*, red. M. Stec, T. Mróz, Warszawa 2012, s. 519–521), „niepełna osoba prawna" (tak W.J. Katner, *Podwójna czy potrójna podmiotowość w prawie cywilnym?*, [w:] *Rozprawy prawnicze…*, s. 1027, 1029) bądź „ułomna osoba prawna" (tak A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniuk, *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 2001, s. 229–231).

[20] Jak stanowi art. 38 § 2 k.s.h., nieważne jest umowne ograniczenie prawa wspólnika do osobistego zasięgania informacji o stanie majątku i interesów spółki oraz umowne ograniczenie prawa do osobistego przeglądania ksiąg i dokumentów spółki.

[21] W przypadku wypowiedzenia spółki art. 65 § 5 k.s.h., przyznający wspólnikowi prawo do uczestniczenia w zysku i stracie ze spraw jeszcze niezakończonych, wyraźnie wskazuje, że wspólnik ten nie ma wpływu na ich prowadzenie. Może jedynie żądać wyjaśnień, rachunków oraz podziału zysku i straty z końcem każdego roku obrotowego.

[22] Por. art. 82 k.p.c.

[23] Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 12 maja 2005 r. (III CZP 21/05, LEX nr 148648) wskazał, że rozszerzona prawomocność oznacza, iż wierzyciel, w wypadkach wymienionych w ustawie, może uzyskać tytuł wykonawczy przeciwko innym osobom niż wymienione w tytule egzekucyjnym. W ten sposób obok dłużnika materialnoprawnego wskazanego w tytule egzekucyjnym pojawia się inna osoba, przeciwko której można żądać nadania tytułowi klauzuli wykonalności na podstawie przepisów procesowych. Tą drogą staje się ona dłużnikiem egzekwowanym, gdyż wierzyciel może żądać skierowania przeciwko niej egzekucji.

Pobrane z czasopisma Studia Iuridica Lublinensia **http://studiaiuridica.umcs.pl**
Data: 27/11/2026 14:03:27
Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

nemu ze współdłużników nie jest podstawą egzekucji przeciwko innemu dłużnikowi[24]. Jeżeli wierzyciel dysponuje tytułem egzekucyjnym wobec spółki, ale zdecydowałby się na odrębne pozwanie wspólnika, wspólnik ten mógłby wówczas podnosić zarzuty przysługujące spółce na podstawie art. 35 k.s.h. oraz osobiste na podstawie art. 373 w zw. z art. 2 k.s.h.

Zupełnie inaczej wygląda sytuacja, gdy tytułem egzekucyjnym wydanym przeciwko spółce jest akt notarialny, w którym spółka poddała się egzekucji (art. 777 § 1 pkt 4 i 5 k.p.c.). W tym przypadku dłużnik może w drodze powództwa żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub w części albo ograniczenia, jeżeli kwestionuje istnienie obowiązku stwierdzonego tytułem egzekucyjnym niebędącym orzeczeniem sądu (por. art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c.). Dłużnik nie może jednak kwestionować na tej podstawie obowiązku, który wynika z tytułu egzekucyjnego, który został wydany przez sąd.

KONSEKWENCJE ROZSZERZONEJ PRAWOMOCNOŚCI TYTUŁU EGZEKUCYJNEGO

W związku z brzmieniem przepisu, który w niektórych sytuacjach uniemożliwiał dłużnikom obronę ich praw, wyrokiem z dnia 3 października 2017 r. Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 778[1] k.p.c. w zakresie, w jakim dopuszcza nadanie przez sąd tytułowi egzekucyjnemu, wydanemu przeciwko spółce jawnej, klauzuli wykonalności przeciwko byłemu wspólnikowi tej spółki, niebędącemu już wspólnikiem w chwili wszczęcia postępowania w sprawie, w której wydany został tytuł egzekucyjny przeciwko spółce jawnej, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji.

W uzasadnieniu wyroku Trybunał Konstytucyjny wskazał:

> Nie do zaakceptowania z punktu widzenia prawa do sądu jest sytuacja, że na płaszczyźnie materialnoprawnej istnieje spór między wierzycielem a dłużnikiem, wierzyciel zwraca się o rozstrzygnięcie tego sporu do sądu, a „subsydiarny" dłużnik nie tylko nie ma możliwości uczestniczenia w postępowaniu sądowym, ale w ogóle nie wie, że takie postępowanie się toczy[25].

Podkreślił jednocześnie:

> […] w standardzie konstytucyjnym mieści się sama instytucja rozszerzania klauzuli wykonalności na byłego wspólnika spółki jawnej, o ile był jej wspólnikiem w chwili wszczęcia postępowania, w którym został wydany tytuł egzekucyjny przeciwko spółce jawnej, a tym samym wspólnik miał możliwość obrony swych praw przed sądem[26].

W związku z wyrokiem Trybunału, na mocy ustawy z dnia 9 listopada 2018 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, która weszła w życie z dniem 5 stycznia 2019 r., do art. 778[1] k.p.c. dodano zdanie drugie. Zgodnie z nim możliwość nadania klauzuli wykonalności nie dotyczy „osoby, która w chwili wszczęcia postępowania w sprawie, w której został wydany tytuł egzekucyjny przeciwko spółce, nie była już jej wspólnikiem".

[24] Uchwała SN z dnia 28 lutego 2013 r., III CZP 108/12, LEX nr 1365849.
[25] Wyrok TK z dnia 3 października 2017 r., SK 31/15, Dz.U. 2017, poz. 1883**,** III.7.2.
[26] *Ibidem*, III.8.

Pobrane z czasopisma Studia Iuridica Lublinensia **http://studiaiuridica.umcs.pl**
Data: 27/11/2026 14:03:27
Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

W pierwszej kolejności odniosę się do szeregu wątpliwości, które wiążą się z nowym brzmieniem art. 778[1] k.p.c. Odwołuje się on do „chwili wszczęcia postępowania". Chwilą tą jest data wniesienia pozwu i z jej nadejściem powstają skutki wytoczenia powództwa. Między chwilą wszczęcia postępowania w sprawie, w której został wydany tytuł egzekucyjny przeciwko spółce, a chwilą gdy spółka (reprezentujący ją wspólnicy) dowie się o jej wszczęciu, może minąć znaczny czas. Wynika to z: czynności związanych z doręczeniem pozwu sądowi; podjęcia czynności związanych z nadaniem sprawie biegu; konieczności uzupełnienia braków formalnych[27] czy fiskalnych[28], w tym z postępowania dotyczącego zwolnienia od kosztów sądowych. W tym czasie może dojść do zmiany wspólnika, której wpis w rejestrze – jak wcześniej podkreślano – ma charakter deklaratoryjny.

Obecne brzmienie przepisu umożliwia sądowi nadanie klauzuli wykonalności także przeciwko wspólnikowi, który wystąpił ze spółki przed tym, jak spółka dowiedziała się o wytoczeniu powództwa. Z drugiej strony jeżeli do zmian w składzie wspólników doszło przed wytoczeniem powództwa, nawet jeżeli występujący wspólnik wiedział o wszczęciu postępowania w sprawie, wierzyciel będzie musiał uzyskać tytuł egzekucyjny przeciwko niemu w drodze odrębnego procesu.

Należy też zwrócić uwagę na specyficzną sytuację, która może powstać w związku z przystąpieniem nowego wspólnika do spółki[29]. Jak stanowi art. 32 k.s.h., osoba przystępująca do spółki odpowiada za zobowiązania spółki powstałe przed dniem jej przystąpienia. W chwili wszczęcia postępowania w sprawie osoba ta nie jest jeszcze wspólnikiem, ale od chwili przystąpienia do spółki ponosi subsydiarną odpowiedzialność za zobowiązanie będące przedmiotem sporu. Uważam więc, że chwila wszczęcia postępowania nie jest miarodajna dla obrony praw wspólnika ponoszącego subsydiarną odpowiedzialność za zobowiązania spółki.

Powodem stwierdzenia niezgodności art. 778[1] k.p.c. z Konstytucją było to, że wspólnik nie mógł bronić swoich praw, a nie wyłącznie to, że nie uczestniczył w postępowaniu prowadzonym przeciwko spółce[30]. W wydanym wyroku Trybunał Konstytucyjny ograniczył możliwość wydania tytułu wykonawczego przeciwko wspólnikowi, który nie może bronić się przed egzekucją z uwagi na to, że przepisy nie przewidują takiej możliwości. Wskazał też na konieczność nowelizacji przepisu, sugerując, że wierzyciel, aby uzyskać klauzulę wykonalności przeciwko byłemu wspólnikowi spółki osobowej, będzie musiał legitymować się odrębnym tytułem egzekucyjnym wydanym przeciwko temu wspólnikowi, co w sytuacjach spornych w praktyce wiązać się będzie z koniecznością pozwania tego wspólnika (osobno albo razem ze spółką)[31].

---

[27] Jeżeli pozew nie odpowiada warunkom formalnym, data jego wniesienia pozostaje w mocy tylko wtedy, gdy w przepisanym terminie tygodniowym nastąpi jego uzupełnienie (art. 130 § 3 k.p.c.). Zob. P. Potejko, *Chwila wszczęcia procesu cywilnego*, „Monitor Prawniczy" 2009, nr 11, s. 627.

[28] Sąd nie podejmie żadnej czynności na skutek pisma, od którego nie została uiszczona należna opłata (art. 126[2] § 1 k.p.c.).

[29] Por. uwagi zawarte w piśmie Krajowej Rady Komorniczej z dnia 14 maja 2018 r., KRK/V/520/18, s. 3. Pismo to zostało złożone w toku procesu legislacyjnego do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, druk senacki nr 750.

[30] Wyrok TK z dnia 3 października 2017 r., SK 31/15, Dz.U. 2017, poz. 1883, III.6.1 oraz III.7.

[31] Por. *ibidem*, III.7.2. Trybunał Konstytucyjny stwierdził ponadto, że „[b]ezwzględne wymaganie przeprowadzenia odrębnego postępowania rozpoznawczego przeciwko aktualnemu wspólnikowi odpowiedzialnemu za zobowiązania spółki – zwłaszcza w sytuacji, w której możliwości jego obrony przeciwko roszczeniu wierzyciela

Pobrane z czasopisma Studia Iuridica Lublinensia **http://studiaiuridica.umcs.pl**
Data: 27/11/2026 14:03:27

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

OCENA ZNOWELIZOWANEGO PRZEPISU

Możliwość nadania klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu wydanemu przeciwko spółce na podstawie art. 778^1 k.p.c. powinna być uzależniona nie tyle od tego, czy dana osoba była wspólnikiem w chwili wszczęcia postępowania przeciwko spółce, ile od tego, czy wiedziała o toczącym się postępowaniu, mogąc podjąć w nim obronę swoich praw. Obecne rozwiązanie jest środkiem połowicznym, nieuwzględniającym celu, jaki miał zostać zrealizowany. Wydaje się, że lepszym rozwiązaniem byłoby, gdyby art. 778^1 zdanie drugie k.p.c. brzmiał: „Nie dotyczy to osoby, która w chwili doręczenia spółce pozwu w sprawie, w której został wydany tytuł egzekucyjny przeciwko spółce, nie była już jej wspólnikiem, chyba że została o tej sprawie zawiadomiona”[32].

Chwila doręczenia pozwu spółce (stan zawisłości sprawy[33]) jest bardziej miarodajna dla oceny tego, czy wspólnik mógł, przy zachowaniu należytej staranności, dowiedzieć się o toczącym się przeciwko spółce postępowaniu i podjąć w nim obronę swoich praw. Od tego momentu spółka (reprezentujący ją wspólnicy) wie, że toczy się przeciwko niej postępowanie. W interesie wspólnika powinno być kontrolowanie spółki i zapoznawanie się ze stanem prowadzonych przeciwko niej spraw[34]. W ten sposób unika się również problemów związanych z sytuacją, w której wspólnik wystąpił ze spółki między wszczęciem postępowania przeciwko niej a chwilą, gdy spółka i jej wspólnicy się o tym dowiedzieli.

Chronione są także interesy wierzycieli. Przy obecnym brzmieniu przepisu może się okazać, że wierzyciel wszczął postępowanie przeciwko spółce, gdy wspólnik był jeszcze ujawniony w rejestrze, ale ze spółki już wystąpił. Wówczas wierzyciel nie mógłby wystąpić o nadanie klauzuli wykonalności przeciwko wspólnikowi, nawet jeżeli wspólnik ten wiedział o tym, że takie postępowanie się toczy. Wierzyciel musiałby wówczas wezwać wspólnika do wzięcia udziału w sprawie na podstawie art. 194 § 3 k.p.c. Sąd może jednak takiego wniosku nie uwzględnić[35]. Wówczas konieczne byłoby odrębne pozwanie byłego wspólnika, co wiąże się z dodatkowymi trudnościami dla wierzyciela. Te same uwagi dotyczą osoby, która przystąpiła do spółki po tym, jak nastąpiło zawiśnięcie sporu między spółką a wierzycielem.

Zaletą proponowanego rozwiązania jest to, że umożliwi ono wierzycielowi uzyskanie klauzuli wykonalności bez konieczności dodatkowego pozywania osób, które wystąpiły ze spółki. Wystarczy, że w postępowaniu klauzulowym udowodni dokumentem urzędowym lub

są ściśle związane z aktywnością procesową samej spółki (art. 35 k.s.h.) – byłoby dysfunkcyjne i nadmiernie rygorystyczne” (*ibidem*, III.7.1).

[32] W toku prac legislacyjnych na potrzebę dodatkowego zastrzeżenia wskazała Prokuratoria Generalna Skarbu Państwa w piśmie z dnia 18 maja 2018 r., KR-51-355/18/MSI. Zaproponowano w nim uzupełnienie przepisu o zastrzeżenie: „i nie wiedziała przed wydaniem tytułu egzekucyjnego o wszczęciu tego postępowania”.

[33] P. Telenga, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 1: *Komentarz do art. 1–729*, red. A. Jakubecki, Warszawa 2017, s. 364.

[34] „Potencjalny brak wiedzy wspólnika o toczącym się przeciwko niemu procesie na skutek braku współdziałania wspólników i niemożność ochrony jego praw (np. poprzez pozbawienie możliwości wystąpienia z interwencją uczoną) nie stanowi jednak okoliczności mającej znaczenie z punktu widzenia oceny konstytucyjności przepisu. Może natomiast uzasadniać ewentualne roszczenia odszkodowawcze przeciwko wspólnikom, którzy naruszyli art. 38 § 2 i art. 65 § 5 k.s.h.” (W.P. Matysiak, *Zasady dochodzenia roszczeń od wspólników handlowej spółki osobowej*, „Glosa” 2018, nr 4, s. 50).

[35] „Przyjmuje się, że sąd może takiego wniosku nie uwzględnić, gdy – mając na uwadze stan zaawansowania sprawy – uzna to za niecelowe (zob. art. 198 § 3), a stronie nie grozi przedawnienie roszczeń” (P. Telenga, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 1, s. 369).

Pobrane z czasopisma Studia Iuridica Lublinensia **http://studiaiuridica.umcs.pl**
Data: 27/11/2026 14:03:27
Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

prywatnym z podpisem urzędowo poświadczonym, że dana osoba była wspólnikiem w chwili doręczenia pozwu spółce lub została o takiej sprawie zawiadomiona. Może to uczynić przez przedłożenie sądowi zarówno zawiadomienia o toczącym się procesie dokonanym na podstawie art. 84 k.p.c., jak i pisma skierowanego do wspólnika, informującego o takim procesie[36]. Nie powinno to sprawiać wierzycielowi szczególnych trudności.

Przepis zapewnia przy tym możliwość obrony praw zarówno wspólników, jak i osób, które wystąpiły ze spółki. Skoro wiedzą, że przeciwko spółce toczy się sprawa, to mogą przystąpić do niej jako interwenienci uboczni (art. 76 k.p.c.) i przedstawiać zarzuty przysługujące im osobiście oraz przysługujące spółce. Jeżeli będą twierdzić, że nie zostali skutecznie zawiadomieni o toczącym się postępowaniu, w związku z czym nie brali w nim udziału, będą mogli żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności na podstawie art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c. Przyjmuje się bowiem, że podstawą powództwa opozycyjnego może być zaprzeczenie przez dłużnika zajściu zdarzenia, od którego uzależnione było wykonanie tytułu egzekucyjnego, i nadanie temu tytułowi klauzuli wykonalności[37]. W postępowaniu tym będzie można udowodnić tę okoliczność przy pomocy wszelkich dostępnych środków dowodowych, ale nie będzie można zgłaszać zarzutów dotyczących samego zobowiązania stwierdzonego tytułem egzekucyjnym wystawionym przeciwko spółce.

PODSUMOWANIE

Z przedstawionych uwag wynika, że art. 778^1 k.p.c. w obecnym brzmieniu nie chroni we właściwy sposób osób, które wystąpiły ze spółki osobowej ani interesów wierzycieli. Podobnie jak w stanie faktycznym rozpatrywanym przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 3 października 2017 r. *de lege lata* może dojść do specyficznej sytuacji, gdy wspólnik, nie wiedząc o toczącym się postępowaniu (np. gdy wystąpił ze spółki przed tym, jak spółka dowiedziała się o wszczęciu postępowania), nie będzie mógł podjąć obrony swoich praw.

Wydaje się więc, że prace legislacyjne nad nowelizacją przebiegły zbyt szybko, bez należytego uwzględnienia konsekwencji wiążących się z przyjętym brzmieniem art. 778^1 k.p.c. Moim zdaniem warto podjąć szerszą dyskusję na ten temat i ustalić takie brzmienie przepisu, które będzie uwzględniać zarówno interesy wierzycieli, wspólników spółek osobowych, jak i osób, które wystąpiły ze spółki.

BIBLIOGRAFIA

LITERATURA

Flaga-Gieruszyńska K., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. A. Zieliński, Warszawa 2017.

[36] Zgodnie z art. 88 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (t.j. Dz.U. 2019, poz. 540 z późn. zm.) podpisy na aktach notarialnych i poświadczonych dokumentach są składane w obecności notariusza. Jeżeli podpis na poświadczonym dokumencie był złożony nie w obecności notariusza, osoba, która podpisała, powinna uznać przed notariuszem złożony podpis za własnoręczny. Okoliczność tę notariusz zaznacza w sporządzonym dokumencie. Sąd Najwyższy stwierdził, że urzędowe poświadczenie podpisu na dokumencie prywatnym (art. 788 § 1 k.p.c.) może być dokonane także w innym czasie niż czynność prawna, na podstawie której uprawnienie wierzyciela lub obowiązek dłużnika przeszły po powstaniu tytułu egzekucyjnego na inną osobę. Zob. uchwała SN z dnia 13 maja 2015 r., III CZP 15/15, LEX nr 1679824.

[37] Tak K. Golinowska, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. 2: *Komentarz do art. 730–1217*, red. J. Jankowski, Warszawa 2019, s. 596.

Pobrane z czasopisma Studia Iuridica Lublinensia **http://studiaiuridica.umcs.pl**
Data: 27/11/2026 14:03:27

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

Frąckowiak J., *Instytucje prawa handlowego w kodeksie cywilnym*, „Rejent" 2003, nr 6.
Frąckowiak J., *Jednostka organizacyjna jako substrat osoby prawnej i ustawowej*, [w:] *Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa Profesora Maksymiliana Pazdana*, red. W. Popiołek, L. Ogiegło, M. Szpunar, Kraków 2005.
Frąckowiak J., *Trzecia kategoria osób w prawie spółek – zbędna mistyfikacja czy krok w dobrym kierunku*, [w:] *Instytucje prawa handlowego w przyszłym kodeksie cywilnym*, red. M. Stec, T. Mróz, Warszawa 2012.
Golinowska K., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. 2: *Komentarz do art. 730–1217*, red. J. Jankowski, Warszawa 2019.
Katner W.J., *Podwójna czy potrójna podmiotowość w prawie cywilnym?*, [w:] *Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa Profesora Maksymiliana Pazdana*, red. W. Popiołek, L. Ogiegło, M. Szpunar, Kraków 2005.
Kidyba A., *Prawo handlowe*, Warszawa 2018.
Kidyba A., *Sukcesja praw i obowiązków w związku z likwidacją spółki jawnej. Glosa do wyroku SN z dnia 28.10.2005 r., II CK 275/05 i postanowienia SN z dnia 10.11.2005 r., II CK 320/05*, „Glosa" 2006, nr 4.
Kopaczyńska-Pieczniak K., [w:] *Kodeks spółek handlowych*, t. 1: *Komentarz do art. 1–150*, red. A. Kidyba, Warszawa 2017.
Kopaczyńska-Pieczniak K., *Pozycja prawna wspólnika spółki jawnej*, Warszawa 2013.
Matysiak W.P., *Zasady dochodzenia roszczeń od wspólników handlowej spółki osobowej*, „Glosa" 2018, nr 4.
Muliński M., *Tytuł egzekucyjny przeciwko spółce osobowej podstawą uzyskania klauzuli wykonalności przeciwko jej wspólnikom*, „Przegląd Prawa Handlowego" 2003, nr 6.
Potejko P., *Chwila wszczęcia procesu cywilnego*, „Monitor Prawniczy" 2009, nr 11.
Telenga P., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 1: *Komentarz do art. 1–729*, red. A. Jakubecki, Warszawa 2017.
Telenga P., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 2: *Komentarz do art. 730–1217*, red. A. Jakubecki, Warszawa 2017.
Wengerek E., *Sądowe postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 1970.
Wolter A., Ignatowicz J., Stefaniuk K., *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 2001.
Żuk A., *Pozywanie spółki jawnej i jej wspólników a właściwość funkcjonalna sądu*, „Prawo Spółek" 2010, nr 7–8.

AKTY PRAWNE

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483 z późn. zm.).
Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. 2018, poz. 1360 z późn. zm.).
Ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (t.j. Dz.U. 2019, poz. 540 z późn. zm.).
Ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz.U. 2019, poz. 505).
Ustawa z dnia 9 listopada 2018 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. poz. 2385).

ORZECZNICTWO

Uchwała SN z dnia 12 maja 2005 r., III CZP 21/05, LEX nr 148648.
Uchwała SN z dnia 28 października 2010 r., III CZP 65/10, LEX nr 610125.
Uchwała SN z dnia 28 lutego 2013 r., III CZP 108/12, LEX nr 1365849.
Uchwała SN z dnia 13 maja 2015 r., III CZP 15/15, LEX nr 1679824.
Wyrok SA w Białymstoku z dnia 26 października 2004 r., I ACa 327/04, LEX nr 143479.
Wyrok SA w Gdańsku z dnia 28 marca 2014 r., I ACa 752/13, LEX nr 1483711.
Wyrok SA w Warszawie z dnia 8 września 2015 r., VI ACa 1591/14, LEX nr 1817537.
Wyrok SN z dnia 12 marca 2008 r., I CSK 447/07, LEX nr 494140.
Wyrok SN z dnia 8 maja 2008 r., V CSK 573/07, LEX nr 408478.
Wyrok SO w Łodzi z dnia 8 listopada 2017 r., XIII Ga 526/17, LEX nr 2420298.
Wyrok TK z dnia 3 października 2017 r., SK 31/15, Dz.U. 2017, poz. 1883.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 6 kwietnia 2018 r., III SA/Wa 423/18, LEX nr 2547765.
Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 27 lutego 2019 r., I SA/Po 704/18, LEX nr 2633435.